

V Bruseli 27. 2. 2024
COM(2024) 88 final

SPRÁVA KOMISIE RADE

**o preskúmaní fungovania nariadenia (EÚ) 2022/1369 o koordinovanom znížení dopytu
po plyne zmeneného nariadením (EÚ) 2023/706**

I. Úvod

Od začiatku nevyprovokovanej a neodôvodnenej vojenskej agresie Ruska voči Ukrajine dochádza k sústavnému narušovaniu ruských dodávok plynu do EÚ. V reakcii na pokus Ruska o využitie energie ako politickej zbrane Komisia prijala plán REPowerEU zameraný na úspory energie, urýchlenie prechodu na čistú energiu a diverzifikáciu dodávok energie, aby EÚ postupne ukončila svoju závislosť od ruských fosílnych palív, a to čo najskôr. Kým v roku 2021 sa EÚ spoliehala na Rusko v súvislosti s pokrytím 45 % dodávok plynu, od februára 2022 dodávky ruského plynu postupne klesali a v roku 2023 predstavovali 15 % celkového dovozu plynu do EÚ.

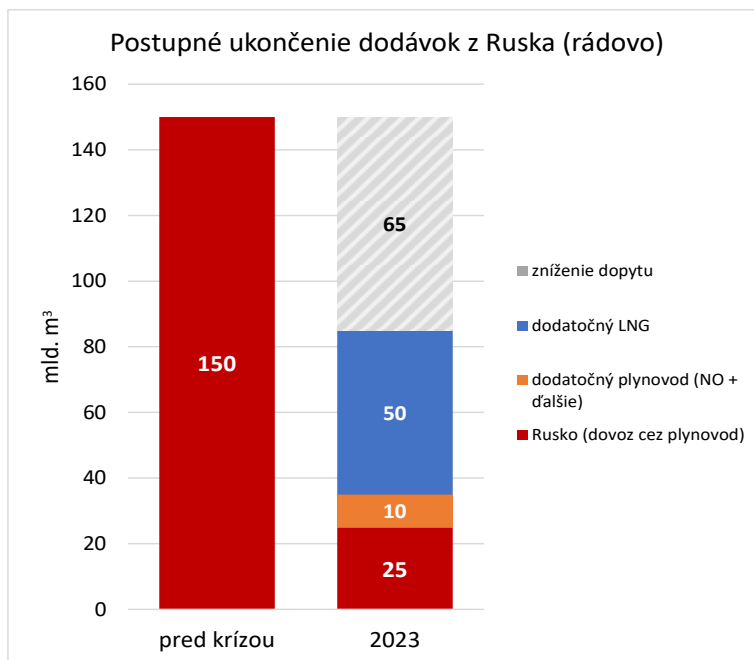
S cieľom zmierniť závažné riziká v oblasti bezpečnosti dodávok, ktoré sa objavili v roku 2022 v dôsledku ďalších prerušení dodávok z Ruska, EÚ v auguste 2022 prijala nariadenie (EÚ) 2022/1369 (ďalej len „**nariadenie o znížení dopytu**“), aby dobrovoľne a koordinovane znížila dopyt po plyne o 15 %. Ak sa vyhlási stav pohotovosti Únie, z tohto cieľa sa stane povinné zníženie. EÚ vzhľadom na pretrvávajúce riziká a potrebu pokračovať v koordinovanom znižovaní dopytu po plyne predĺžila v marci 2023 platnosť nariadenia o znížení dopytu o jeden rok prostredníctvom nariadenia (EÚ) 2023/706.

V článku 9 predĺženého nariadenia o znížení dopytu sa uvádza, že Komisia musí do 1. marca 2024 vykonať preskúmanie tohto nariadenia vzhľadom na všeobecnú situáciu s dodávkami plynu do Únie a predložiť Rade správu o hlavných zisteniach uvedeného preskúmania. Na základe danej správy môže Komisia navrhnúť predĺženie obdobia uplatňovania tohto nariadenia.

II. Súčasná situácia v oblasti bezpečnosti dodávok

Dovoz cez ruské plynovody zaznamenal od invázie Ruska na Ukrajinu významný pokles, a to zo 150 mld. m³ pred krízou na 25 mld. m³ v roku 2023. Tento pokles sa do značnej miery vykompenzoval znížením dopytu približne o 65 mld. m³. Zvýšený dovoz prostredníctvom LNG (približne 50 mld. m³) a dovoz cez alternatívne plynovody (približne 10 mld. m³) takisto prispeli k postupnému ukončeniu dodávok ruského plynu.

Graf 1 – Pokrok pri postupnom ukončení dodávok cez ruské plynovody v roku 2023 v porovnaní so situáciou pred krízou

Zdroj: GR pre energetiku B4 a Spoločné výskumné centrum na základe údajov siete ENTSOG.

Na svetových trhoch s plynom stále panuje napätie a očakáva sa, že to tak ešte nejaký čas zostane, keďže do roku 2026 sa má podľa plánov na celom svete uviesť do prevádzky len obmedzená nová kapacita na skvapaľňovanie LNG¹. Otrasy v oblasti dodávok energie, ktoré vyvolala ruská invázia na Ukrajinu, mali za následok vysoké a volatilné ceny elektriny v rokoch 2022 a 2023 s vrcholom v lete 2022, keď ceny prudko narástli nad 300 EUR/MWh. V lete a na jeseň 2023 bolo ešte zaznamenaných viacero výskytov značnej volatility, keď sa ceny za pár týždňov zvýšili o viac ako 50 %². Ceny plynu majú stále sklon k volatilitě a naďalej prekračujú úroveň spreď krízy, čo má nevyhnutné dôsledky pre občanov a konkurencieschopnosť priemyselných odvetví.

Pretrvávajú aj ďalšie riziká, v prípade ktorých je do rozličnej miery pravdepodobné, že ak sa naplnia, môžu priniesť napätie do krehkej rovnováhy medzi ponukou a dopytom, ktorú sa podarilo dosiahnuť. Tieto riziká zahŕňajú: opätovný nárast ázijského dopytu po LNG, čo by viedlo k nižšej dostupnosti plynu na svetovom trhu s plynom, výrazné ochladenie trvajúce celý zvyšok zimy, ktoré by mohlo mať za následok zvýšenie dopytu po plynu, extrémne poveternostné podmienky, ktoré by mohli mať vplyv na prečerpávacie vodné elektrárne alebo na nízku dostupnosť výroby jadrovej energie, čo by si vyžadovalo vyššiu mieru využívania výroby energie pomocou plynu,

¹ Z výhľadu agentúry IEA z roku 2023 týkajúceho sa svetovej energetiky vyplýva, že podľa očakávaní by sa do roku 2030 mala uviesť do prevádzky kapacita na skvapaľňovanie v objeme 250 mld. m³/rok, pričom prevažnú väčšinu takejto kapacity možno očakávať až v rokoch 2025 – 2027.

² K výskytu značnej volatility došlo napríklad v septembri po oznámení štrajkov v zariadeniach LNG v Austrálii a v októbri po narušení plynovodu Balticconnector a útokoch Hamasu.

ako aj ďalšie možné narušenia dodávok plynu vrátane úplného zastavenia dovozu plynu z Ruska, prípadne narušenie existujúcej kritickej infraštruktúry v odvetví plynu.

Je ťažké posúdiť pravdepodobnosť takýchto narušení existujúcej kritickej infraštruktúry, na ilustráciu však možno použiť dva nedávne prípady, ku ktorým došlo od prijatia prvého nariadenia o znížení dopytu (EÚ) 2022/1369. V septembri 2022 došlo k sabotáži plynovodu Nord Stream 1, ktorý bol poškodený v takej miere, že ním v dohľadnej budúcnosti vôbec nebude možné prepravovať plyn. V októbri 2023 bol poškodený dôležitý plynovod Balticconnector, ktorým sa prepája Fínsko s Estónskom a ktorý má kapacitu asi 7 mil. m³/deň. Prebieha vyšetrowanie, pri ktorom sa skúma, či išlo o poškodenie zvonka spôsobené kotvou plavidla. V dôsledku toho Fínsko stále nedokáže splniť kritérium N – 1 v rámci štandardu infraštruktúry vymedzeného v článku 5 nariadenia (EÚ) 2017/1938 a v zmysle článku 11 nariadenia (EÚ) 2017/1938 vyhlásilo druhú najvyššiu úroveň krízovej situácie. Pokiaľ ide o dodávky plynu, Fínsko sa teraz spolieha výlučne na svoju kapacitu na dovoz LNG, najmä prostredníctvom terminálu LNG v obci Inkoo, ktorý disponuje približnou kapacitou 13 mil. m³/deň, v prípade denného špičkového odberu až 9 – 12 mil. m³/deň. Očakáva sa, že plynovod Balticconnector sa opätovne uvedie do prevádzky až po zime 2023/2024.

Navyše sa od prijatia predchádzajúcej správy, ktorou sa skúmalo nariadenie o znížení dopytu³, ešte viac zhoršila geopolitická situácia. Okrem ruskej útočnej vojny proti Ukrajine boli veľmi intenzívnymi ozbrojenými konfliktmi zasiahnuté viaceré dodávateľské a tranzitné regióny, napríklad Blízky východ a Červené more.

Hrozby pre bezpečnosť dodávok plynu v EÚ zdôraznila aj Medzinárodná agentúra pre energiu (IEA) vo svojej správe z decembra 2022⁴, v ktorej varovala pred nečinnosťou, pokiaľ ide o zlepšenie situácie v porovnaní s vrcholom krízy v lete 2022. Po uvedenej správe nasledovala správa agentúry IEA o trhu s plynom v 1. štvrtroku 2024⁵, v ktorej IEA uvádza, že svetové dodávky plynu sú naďalej nedostatočné, keďže zvýšenie svetovej kapacity na skvapalňovanie (+13 mld. m³) nestačilo na pokrytie poklesu dodávok plynu do EÚ cez ruské plynovody o 38 mld. m³. Podľa agentúry IEA aj napriek vysokým úrovňam zásob v EÚ na napätom trhu stále pretrváva riziko, že koncom zimy nastane ochladenie, ako aj riziko neočakávaných obmedzení dodávok. Okrem toho Európska sieť prevádzkovateľov prepravných sietí pre plyn (ENTSO) uverejnila svoju prognózu dodávok na zimu 2023/2024, ktorá obsahuje letný prehľad⁶ a v ktorej sa poukazuje na význam zníženia dopytu pre plnenie zásobníkov a bezpečnosť dodávok v EÚ, aj keď sa situácia v oblasti bezpečnosti dodávok v EÚ vo všeobecnosti výrazne zlepšila.

V tejto súvislosti bolo významné zníženie dopytu po zemnom plyne (–18 % medzi augustom 2022 a decembrom 2023) kľúčové pre zachovanie krehkej rovnováhy medzi ponukou plynu a dopytom

³ Správa COM(2023) 173 a dokument SWD(2023) 63 o preskúmaní nariadenia (EÚ) 2022/1369.

⁴ [How to Avoid Gas Shortages in the European Union in 2023 – Analysis – IEA \(Ako zabrániť nedostatku plynu v Európskej únii v roku 2023 – analýza – IEA\).](#)

⁵ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/601bff14-5d9b-4fef-8ecc-d7b2e8e7449a/GasMarketReportQ12024.pdf>.

⁶ <https://www.entsog.eu/outlooks-reviews#winter-outlooks-and-reviews>.

po ňom v EÚ. Konkrétne bolo neustále znižovanie dopytu po plyne počas vŕačnej sezóny 2023 hlavným faktorom, ktorý viedol k rekordne vysokej úrovni naplnenia zásobníkov k 1. novembru 2023 (99 %). Takéto znižovanie dopytu takisto výrazne prispelo k rozumnému hospodáreniu so zásobami v prvej časti zimnej sezóny 2023/2024, pričom zásoby k 1. februáru stále predstavujú asi 70 % plnej kapacity.

III. Dobrovoľné opatrenia na znižovanie dopytu zavedené členskými štátmi

V súlade s článkom 7 ods. 2 nariadenia o znižovaní dopytu, ktorého platnosť bola predĺžená nariadením (EÚ) 2023/706 z 30. marca 2023, sa od členských štátov vyžadovalo, aby aktualizovali svoje národné núdzové plány vypracované podľa článku 8 nariadenia (EÚ) 2017/1938 tak, aby sa v nich zohľadňovali zavedené dobrovoľné opatrenia na znižovanie dopytu. Komisia už v predchádzajúcej správe týkajúcej sa nariadenia o znižovaní dopytu⁷ načrtla opatrenia, ktoré členské štáty prijali a oznámili v čase vypracúvania danej správy. Tieto opatrenia okrem iného zahŕňali:

1. informačné kampane na zvýšenie povedomia spotrebiteľov;
2. obmedzenia vykurovania a chladenia, napr. vo verejných budovách;
3. prechod na iný druh paliva a urýchlenie opatrení v oblasti energetickej efektívnosti.

Od vypracovania správy o znižovaní dopytu z roku 2023 obsahuje viacero nedávno predložených národných núdzových plánov do veľkej miery podobné opatrenia, aké boli načrtnuté v národných núdzových plánoch, ktoré boli predložené skôr, a zdôraznené v správe COM(2023) 173, konkrétne:

- kampaň na zvýšenie povedomia s cieľom podnietiť znižovanie spotreby plynu medzi spotrebiteľmi,
- dodatočné financovanie opatrení v oblasti energetickej efektívnosti pre priemyselné odvetvia, diaľkové vykurovanie, ako aj domácnosti,
- rozšírenie financovania a aukcie obnoviteľných zdrojov energie, ako aj zvýšenie finančnej podpory na zavádzanie tepelných čerpadiel,
- zľavy z poplatkov za plyn a elektrinu v prípade znižovania spotreby a/alebo vyššie tarify pre tých, ktorých spotreba sa významne zvýšila,
- umožnenie obnovy prevádzky alebo predĺženého životného cyklu elektrární s cieľom znížiť a nahradiť spotrebu plynu plynových elektrární, a to buď návratom z rezervy na trh alebo uvedením elektrární, ktoré mali ukončiť prevádzku, do rezervy,
- dočasné vyššie využitie kapacít elektrizačných sústav s veľmi vysokým napätím na uľahčenie začlenenia istých elektrární do sieťovej rezervy,
- uvoľnenie environmentálnych noriem na uľahčenie prechodu na iný druh paliva,
- povinné znižovanie spotreby elektriny vo verejných budovách,
- prirážky na vŕáčanie biometánu do siete, čím sa nahradí zemný plyn.

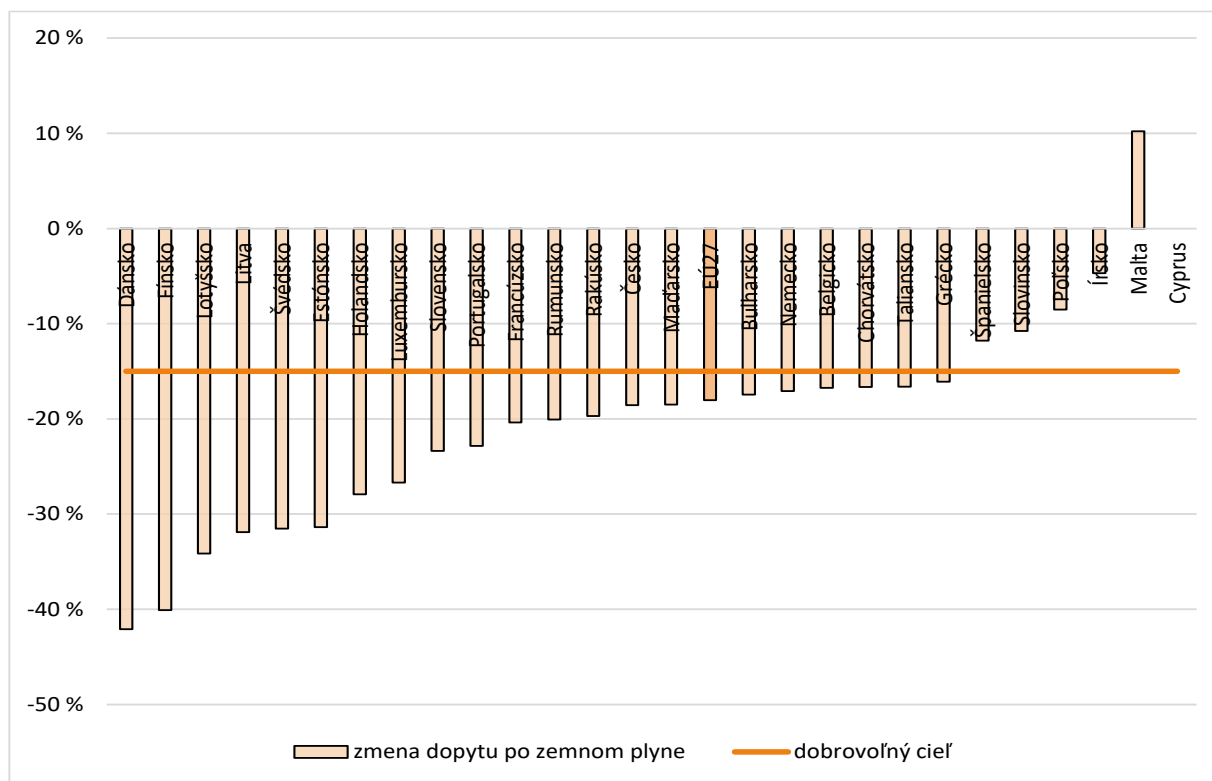
⁷

Správa COM(2023) 173.

IV. Zníženie dopytu – analýza podľa odvetvia

Od augusta 2022 do decembra 2023 (za 17 mesiacov) členské štáty EÚ znížili celkovú spotrebu plynu o 18 % (približne 101 mld. m³). V grafe 2 sa znázorňuje zmena spotreby zemného plynu od začiatku vykonávania nariadenia Rady (EÚ) 2022/1369 o koordinovaných opatreniach na zníženie dopytu po plyne. Cieľ dobrovoľného zníženia o 15 % dosiaholo 21 členských štátov.

Graf 2 – Zmena spotreby zemného plynu od augusta 2022 do decembra 2023 (za 17 mesiacov) v porovnaní s rovnakým obdobím 5-ročného priemeru podľa jednotlivých členských štátov

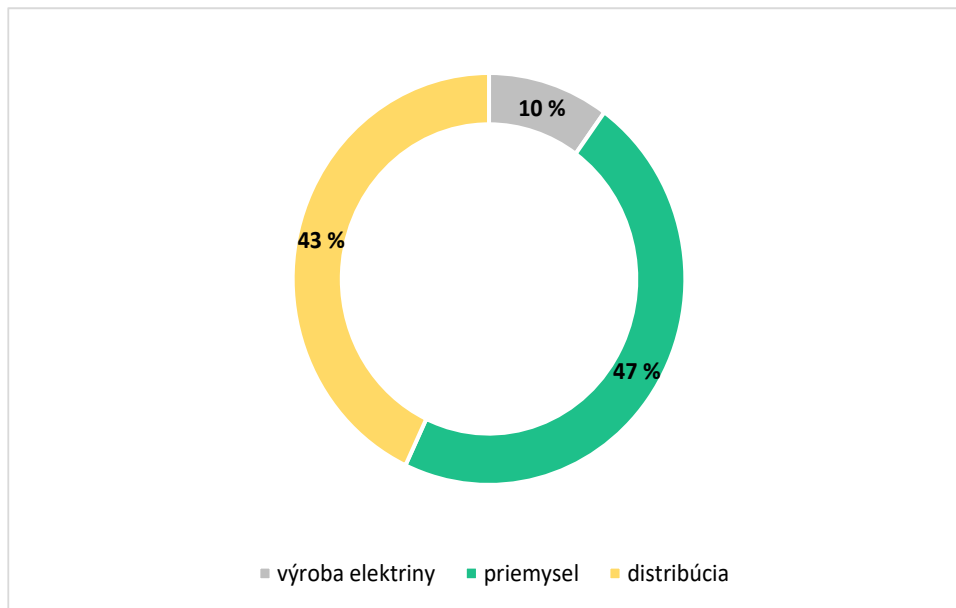

Zdroj: hlavný ekonóm GR pre energetiku na základe Eurostatu (séria nrg_cb_gasm).

Na základe energetickej bilancie za rok 2022 mali domácnosti a služby 36-percentný podiel na spotrebe zemného plynu, 32 % sa spotrebovalo na výrobu elektriny a tepla a 23 % v priemysle (len spotreba energie). Sektorové rozčlenenie dopytu po plyne medzi priemysel, domácnosti a odvetvie energetiky je nevyhnutné pre pochopenie vplyvu, aký majú opatrenia zamerané na zníženie dopytu na sociálno-ekonomický blahobyt EÚ. Členským štátom a Európskej komisii umožňuje lepšie pochopiť povahu znižovania a prípadne identifikovať akékoľvek výzvy. Keďže chýbajú dostatočné a pravidelne nahlasované oficiálne štatistické údaje, ktoré by sa na účel takejto analýzy predkladali Eurostatu, Spoločné výskumné centrum vypracovalo odhad rozčlenenia zníženia dopytu po plyne podľa odvetví za roky 2022 – 2023 na základe deviatich členských štátov EÚ či

80-percentného podielu spotreby zemného plynu v EÚ.⁸ Podľa uvedeného odhadu predstavujú príspevky odvetví domácností a priemyslu 43 %, resp. 47 % celkového zníženia dopytu, zatiaľ čo odvetvie energetiky prispelo podielom 10 % (pozri graf 3).

Graf 3 – Príspevok k zníženiu dopytu po plyne podľa odvetví (EÚ9) od augusta 2022 do septembra 2023

Poznámka: Analýza sa vzťahuje na deväť členských štátov či 80 % dopytu po plyne v EÚ. Tieto členské štáty sú: BE, DE, EL, ES, FR, HR, IT, HU a NL.

Zdroj: Spoločné výskumné centrum na základe Eurostatu a databázy ENaGaD.

Domácnosti/teplota

Spotreba plynu v odvetví domácností úzko súvisí s vonkajšou teplotou. Podľa údajov, ktoré poskytlo Spoločné výskumné centrum, bol v zimnej sezóne 2022/2023 zaznamenaný pokles počtu vykurovacích dennostupňov o 7 % v porovnaní s päťročným priemerom, čo naznačuje trochu miernejšiu zimu.⁹ Počas prvých dvoch mesiacov zimnej sezóny v roku 2023 bolo takisto zaznamenaných o 9 % menej vykurovacích dennostupňov, ako je priemer za päť rokov. Zároveň sa dopyt po plyne znížil spolu o 19 % (zima 2022/2023) a 22 % (prvé dva mesiace v zime 2023/2024), čo znamená, že zníženie dopytu po plyne bolo významnejšie ako zmeny počasia, čiastočne aj v dôsledku uvedených opatrení.

⁸ Medzi týchto deväť členských štátov EÚ patrí Belgicko, Nemecko, Grécko, Španielsko, Francúzsko, Chorvátsko, Taliansko, Maďarsko a Holandsko. Analýza vychádza z verejných údajov, ktoré nahlásili len prevádzkovatelia vnútroštátnych prepravných sietí a ktoré umožňujú odhadnúť počet priemyselných odberateľov plynu, ako aj domácností, ktoré sú odberateľmi plynu. Analýza sa dopĺňa údajmi Eurostatu o spotrebe plynu na výrobu elektriny.

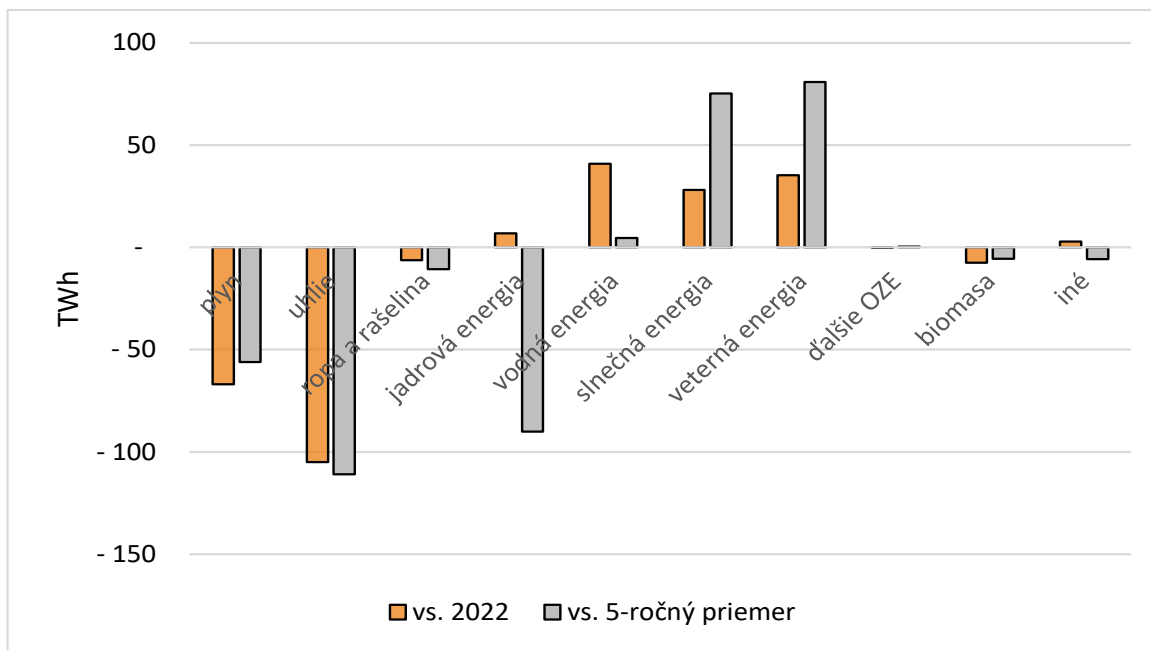
⁹ Výpočty ENER/CET na základe Eurostatu, séria NRC_CHDD_M. Treba poznamenať, že Eurostat počíta celkový údaj za EÚ ako priestorovo vážený (geografický) priemer údajov za jednotlivé členské štáty. V súvislosti s touto analýzou je takéto váženie neprimerané. Preto sa vykonal opätovný výpočet celkového údaja za EÚ, ktorý je priemerom údajov za jednotlivé členské štáty váženým podľa počtu ich obyvateľov (demo_gind).

Odvetvie energetiky

Počas roka 2022 boli dodávky z plynových elektrární naďalej pomerne stabilné, čo poukazuje na stabilnú výrobu napriek rastúcim cenám plynu. Výzvy týkajúce sa obmedzenia používania plynu na výrobu energie ešte zvýraznila obmedzená dostupnosť jadrovej kapacity. Zároveň boli takéto výzvy spôsobené zníženým príspevkom vodnej energie. Dodatočná kapacita na veternú a slnečnú energiu, ktorá vznikla v roku 2022, mala opačný efekt a prispela k dodatočnej výrobe predstavujúcej 65 TWh (podľa siete ENTSO-E), čím sa predovšetkým zabránilo ďalšiemu zvýšeniu spotreby plynu.

Energetický mix v roku 2023 sa vyznačoval zmenami oproti predchádzajúcemu roku, a to vplyvom postupného návratu jadrovej kapacity, vysokých úrovní vodnej energie a ďalšieho zavádzania obnoviteľných zdrojov energie. V grafe 4 je znázornená zmena vo výrobe elektriny podľa typu výroby v roku 2023 oproti päťročnému priemeru a roku 2022. Pokiaľ ide o rok 2022, bol vo výrobe jadrovej energie v EÚ zaznamenaný prudký nárast výroby o 7 TWh, pričom dodávky z francúzskych jadrových elektrární dosiahli v septembri 2023 úroveň takmer päťročného priemeru. Výroba vodnej energie sa vďaka využitiu zvýšených hladín vodných nádrží oproti roku 2022 zvýšila o 41 TWh. Výroba elektriny zo slnečných a veterných zdrojov energie vzrástla o 28 TWh, resp. 35 TWh. V roku 2022 sa inštaláciou kapacít na výrobu slnečnej a veternej energie získalo už 41,5 GW, resp. 15,5 GW. Treba uviesť, že v roku 2023 došlo k ďalšiemu posilneniu zavádzania takýchto zdrojov, pričom sa do elektrizačnej sústavy EÚ doplnila ďalšia kapacita predstavujúca 53,5 GW a 16,0 GW.

Graf 4 – Zmena vo výrobe elektriny podľa typu výroby v roku 2023 (od januára do novembra)

Poznámka: Údaje o výrobe elektriny za december ešte nie sú dostupné.

Poznámka 2: Výroba slnečnej energie sa nepočíta do výroby elektriny za meradlom.

Zdroj: hlavný ekonóm GR pre energetiku na základe platformy transparentnosti siete ENTSO-E.

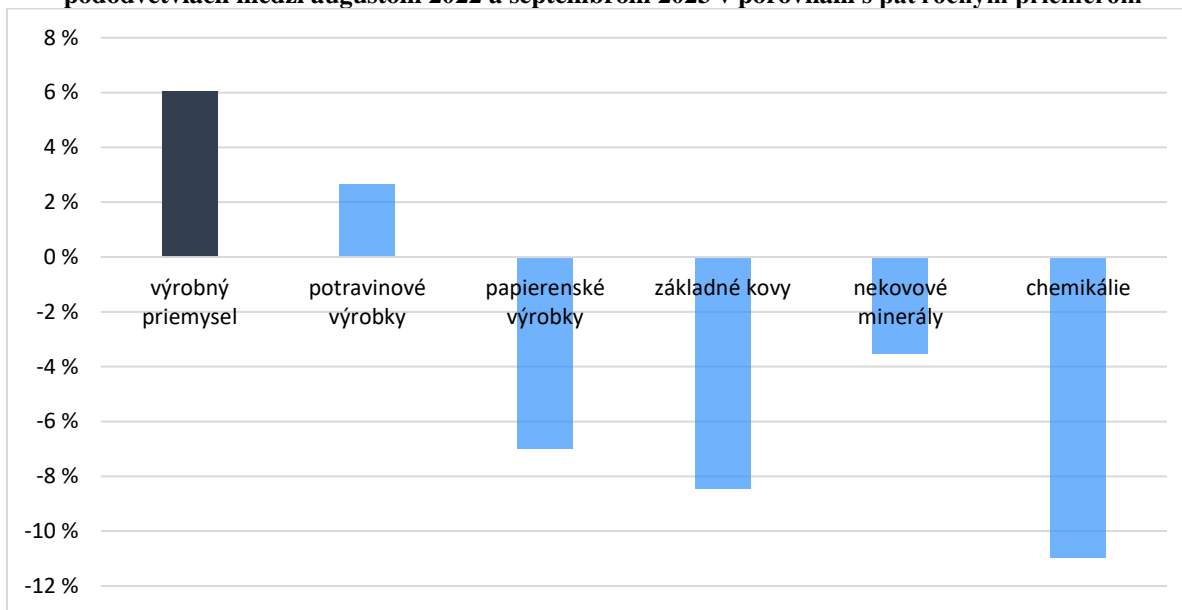
Postupným návratom výroby jadrovej a vodnej energie v roku 2023 spolu s pokračujúcim zavádzaním obnoviteľných zdrojov energie počas daného obdobia sa vyvíja tlak na zemný plyn používaný na výrobu elektriny a tepla. Okrem toho v tom istom období dopyt po elektrine klesol o 6 %, čo viedlo k zníženým požiadavkám na spotrebu plynu v odvetví energetiky.

Výsledkom je, že dopyt po plyne na účel výroby elektriny a tepla od augusta 2022 klesol v porovnaní s päťročným referenčným obdobím približne o 9 % (9 mld. m³)¹⁰.

Priemysel

Z celkovej ročnej priemyselnej spotreby plynu sa 77 % použilo v piatich energeticky náročných pododvetviach¹¹: chemikálie, nekovové minerály, potravinové výrobky, základné kovy a papierenské výrobky. Používanie plynu úzko súvisí s úrovňou priemyselnej výrobnéj činnosti. V grafe 5 je znázornená zmena priemyselnej výroby vo výrobnom priemysle celkovo, ako aj v energeticky náročných pododvetviach medzi augustom 2022 a septembrom 2023 v porovnaní s päťročným priemerom.

Graf 5 – Zmena priemyselnej výroby vo výrobnom priemysle celkovo, ako aj v energeticky náročných pododvetviach medzi augustom 2022 a septembrom 2023 v porovnaní s päťročným priemerom

Zdroj: hlavný ekonóm GR pre energetiku na základe Eurostatu (séria sts_inpr_m).

Zníženie energeticky náročnej priemyselnej výroby viedlo k poklesu používania plynu, najmä v piatich energeticky náročných pododvetviach. V grafe 6 je zobrazená mesačná spotreba plynu v piatich energeticky náročných pododvetviach s indexáciou vo vzťahu k päťročnému referenčnému obdobiu. Je badateľné, že v pododvetviach chemikálií a základných kovov sa spotreba plynu znížila už začiatkom krízy a až v posledných mesiacoch nasledoval pokles aj

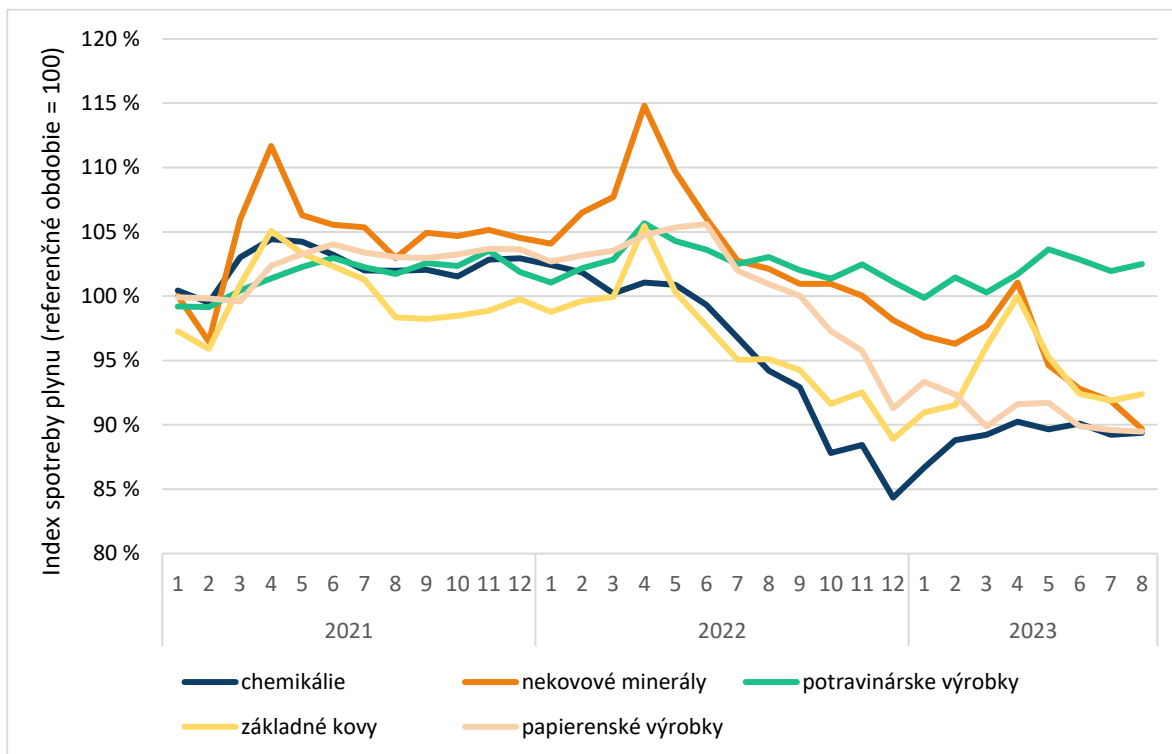
¹⁰ Podávanie správ o spotrebe plynu v odvetví energetiky zaostáva za podávaním správ o celkovej spotrebe plynu. Preto uvedený časový rámec zahŕňa len obdobie od augusta 2022 do októbra 2023.

¹¹ Energetická bilancia za rok 2021.

v pododvetviach papierenských výrobkov a nekovových minerálov. Zníženie dopytu po zemnom plyne sa v nedávnych mesiacoch prejavilo vo väčšine energeticky náročných priemyselných pododvetví, čo pravdepodobne poukazuje na štrukturálnejší pokles priemyselnej činnosti v oblasti chemikálií, nekovových minerálov, základných kovov a papierenských výrobkov. Keďže celkové dobrovoľné zníženie dopytu prekračuje mieru 15 %, vznikol priestor na obnovu priemyselného dopytu v rozsahu dobrovoľného cieľa, ktorá sa však zatiaľ neprejavila.

Treba poznamenať, že zníženú spotrebu plynu v dôsledku poklesu v priemyselnej činnosti dopĺňajú aj urýchlené opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti a/alebo prechod na iný druh paliva v dôsledku energetickej krízy. Vzhľadom na nižšie ceny plynu sa však očakáva, že priemyselné odvetvia, ktoré dokážu využívať dve palivá a v roku 2022 alebo 2023 zrealizovali prechod na iný druh paliva, opätovne prejdú na plyn, pretože jeho cena je nižšia.

Graf 6 – Odhadovaná mesačná spotreba plynu v energeticky náročných pododvetviach v EÚ27

Zdroj: hlavný ekonóm GR pre energetiku na základe Eurostatu.

V. Prognóza bezpečnosti dodávok na obdobie 2024 – 2025

Od augusta 2022 a nadobudnutia účinnosti nariadenia o znížení dopytu po plyne až do decembra 2023 dopyt po plyne v EÚ klesol v porovnaní s úrovňami pred krízy o 18 % (približne 101 mld. m³). Zníženie spotreby po plyne, ako sa bližšie uvádza v oddieloch 2 a 4, najviac zo všetkých faktorov prispelo k náhrade dodávok ruského plynu (pozri graf 1).

Dôležitým scenárom, ktorý treba preskúmať, pokiaľ ide o dodávky plynu v EÚ, je ďalšie zníženie alebo úplné zastavenie ruského dovozu v rámci úsilia, ktoré EÚ vyvíja na postupné ukončenie závislosti od Ruska, prípadne jednostranné prerušenie dodávok zo strany Ruska, ku ktorému došlo v rokoch 2022 – 2023. Mimoriadne relevantným scenárom, ktorý treba vziať do úvahy, sú narušenia ruských dodávok (simulácia je znázornená v grafe 7), pretože k 31. decembru 2024 končí platnosť súčasnej dohody o tranzite cez Ukrajinu (jeden z dvoch zostávajúcich ruských zásobovacích koridorov s približnou kapacitou 15 mld. m³/rok). Rastúce geopolitické napätie potom následne môže viesť k ešte väčšiemu riziku ďalšieho prerušenia dodávok zo strany Ruska. Síce by mohlo dôjsť aj k ďalším scenárom, napr. k narušeniu samotnej ukrajinskej tranzitnej trasy, no pravdepodobnosť scenára úplného prerušenia dodávok z Ruska bez ohľadu na príčinu sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom preto výrazne zvýšila a v súvislosti s bezpečnosťou dodávok v EÚ to treba vziať do úvahy.

Z tohto dôvodu je nevyhnutné, aby sa pri príprave na ďalšie zimy zohľadnili citlivé miesta dopytu po plyne. Tento rok bola prognóza dodávok na zimu 2023 – 2024 siete ENTSOG¹² doplnená letným prehľadom. Dospelo sa v nej k záveru, že v prípade úplného narušenia ruského plynovodu by zásobníky na začiatku vŕlačnej sezóny museli byť naplnené na 46 %, pričom by sa zároveň musel znížiť dopyt o 15 % a museli by byť k dispozícii značné dodávky LNG a posilnené kapacity, aby sa začiatkom vykurovacej sezóny na konci septembra 2024 zabezpečila požadovaná miera 90 %. V grafe 7 sú zobrazené projekcie plnenia zásobníkov podľa rozdielnych scenárov s pokračujúcim znižovaním dopytu, a to bez toho, aby boli dotknuté trhové či politické prostriedky, ktoré by sa mohli použiť na dosiahnutie takéhoto zníženia, na základe dostupných údajov zo získavania informácií o trhu a za predpokladu úplného prerušenia dodávok cez ruský plynovod.¹³ Výsledkom uvedených scenárov je úroveň naplnenia zásobníkov na 49 % ku koncu zimy (31. marca 2024) s ohľadom na vysoké úrovne zásob nahlásené 16. decembra 2022 a skúsenosti z roku 2023 (priemer EÚ predstavoval 1. apríla 2023 56 %). Priemerná úroveň zásob k 1. aprílu počas referenčného obdobia¹⁴ však predstavovala 33 %. Takisto treba poznamenať, že vo viacerých publikáciách¹⁵ sa poukazuje na skutočnosť, že svetové kapacity na výrobu a skvapalňovanie plynu sa do roku 2026 výrazne nezvýšia, čo znamená, že dostupnosť zemného plynu bude pravdepodobne naďalej obmedzená až do zimy 2026 – 2027.

¹² <https://www.entsog.eu/outlooks-reviews#winter-outlooks-and-reviews>.

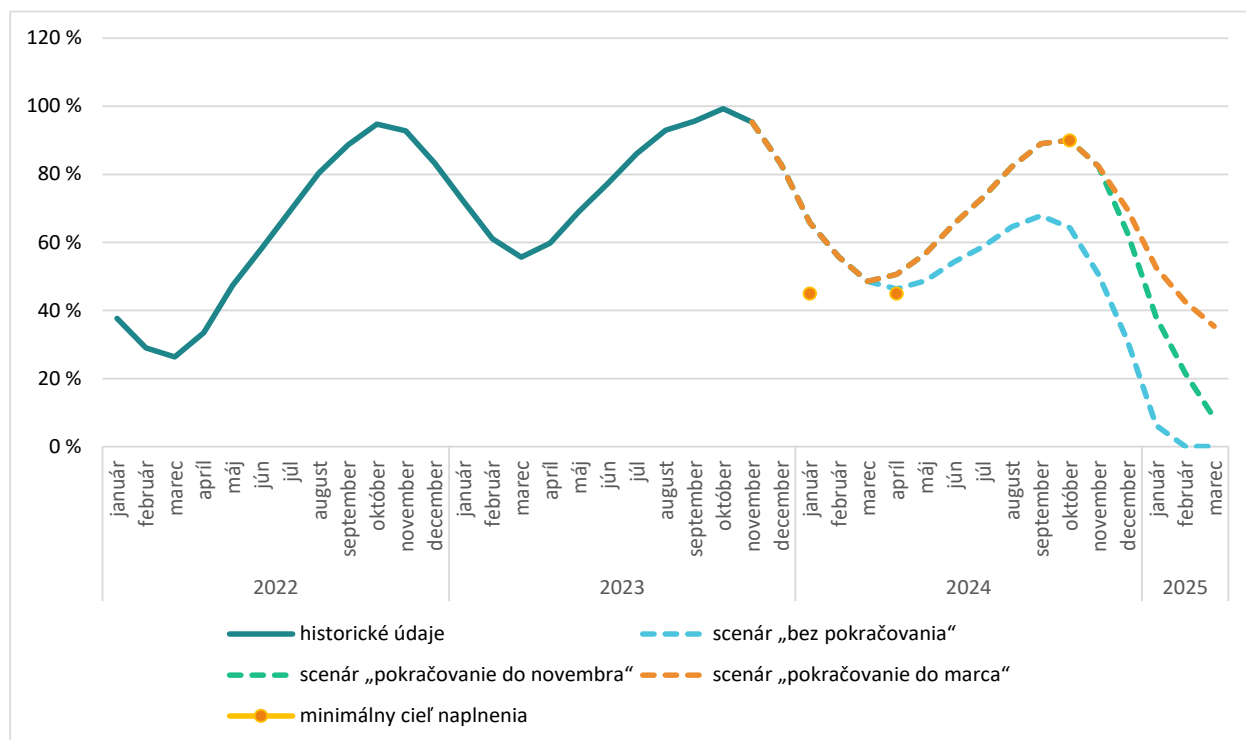
¹³ Predpoklady:

- úrovne zásob k 8. decembru 2023 (91,3 %),
- dodávky cez ropovody (iné ako ruské) predstavujú priemer medzi januárom 2022 a októbrom 2023,
- na začiatku simulácie sa neuskutočňujú žiadne dodávky cez ruský plynovod,
- dodávky LNG sú ekvivalentné maximálnym dodávkam LNG z roku 2023,
- priemerný dopyt po plyne v EÚ²⁷ počas referenčného obdobia s uplatnením percentuálneho zníženia, ako sa uvádza,
- vývoz do Švajčiarska, na Ukrajinu a do Moldavska podľa tokov v období 2022/2023.

¹⁴ Referenčným obdobím je obdobie 2016 – 2021.

¹⁵ [Publikácia IEA](#), [publikácia GIIGNL](#).

Graf 7: Mesačné úrovne zásob v závislosti od pokračovania v znižovaní dopytu

Poznámka: Graf znázorňuje úrovne zásob ku koncu každého mesiaca.

Zdroj: hlavný ekonóm GR pre energetiku na základe Eurostatu, AGSI a údajov zo získavania informácií o trhu týkajúcich sa tokov plynu.

V grafe 7 sa skúmajú tri scenáre:

- **Scenár „bez pokračovania v znižovaní dopytu“:** Dovoz cez ruské plynovody je prerušený a znižovanie dopytu po plyne po 31. marci 2024 nepokračuje. To by viedlo k poklesu úrovne zásob na 64 %, čo ani zďaleka nezodpovedá cieľu naplnenia na 90 % do 1. novembra 2024, pričom zásoby by boli do februára 2025 úplne vyčerpané.
- **Scenár „pokračovanie v znižovaní dopytu do novembra 2024“:** Dovoz cez ruské plynovody sa prerušuje a pokračovaním v znižovaní dopytu po plyne do novembra 2024 sa dosiahne novembrový cieľ naplnenia. Následne sa však zásoby rýchlo vyčerpajú a koncom marca 2025 budú úrovne naplnenia dosahovať len 10 %. Bola by tak ohrozená bezpečnosť dodávok plynu v EÚ na nasledujúcu zimu 2025 – 2026.
- **Scenár „pokračovanie v znižovaní dopytu do marca 2025“:** Scenár, v ktorom je prerušený dovoz cez ruské plynovody a pokračuje sa v znižovaní dopytu o 15 %, pričom úrovne zásob splnia novembrový cieľ naplnenia. Okrem toho by úrovne zásob ku koncu

marca 2025 mohli predstavovať približne 36 %. Takúto úroveň možno pred začiatkom vŕlačnej sezóny 2025 považovať za primeranú.

V uvedených scenároch sa zohľadňujú kľúčové prvky bezpečnosti dodávok plynu, ako je vývoj úrovni zásob počas zimy a vývoj v súvislosti s ruskými a so svetovými dodávkami plynu. Okrem toho treba zohľadniť ďalšie vyostrenie rizík horšieho než očakávaného vývoja pre bezpečnosť dodávok v EÚ, ktoré by mohli ešte prispieť k uvedeným scenárom a ktoré zahŕňajú napríklad zvýšený svetový dopyt po LNG a určitú obnovu priemyselného dopytu po plyne. Mimoriadne významnú neistotu predstavuje počasie, pretože ak by bola zima v rokoch 2023/2024 alebo 2024/2025 chladnejšia, než je priemer, malo by to výrazný vplyv na bezpečnosť dodávok plynu v EÚ. Ak sa predpokladá zníženie o 15 % a najvyšší dopyt za každý mesiac od roku 2014 do roku 2021, ročný dopyt by sa mohol zvýšiť o 28 mld. m³. V prognóze dodávok na zimu siete ENTSOG sa potvrdzuje, že v prípade chladnej zimy je potrebné znížiť dopyt o 15 %, aby bola plynárenská sieť schopná uspokojiť dopyt a aby sa zásobníky naplnili aspoň na 30 %.

Platí teda, že aj keď má EÚ len obmedzené páky na posilnenie svetových dodávok plynu, hospodárenie so zásobami (s podporou zmien, ktoré sa nariadením o uskladňovaní plynu¹⁶ zavádzajú do nariadenia o bezpečnosti dodávok plynu, ako aj trajektórií zásobníkov) a zníženie dopytu sa už od začiatku krízy ukázali ako účinné na zaistenie bezpečnosti dodávok plynu v EÚ. Naďalej patria medzi dôležité nástroje pre prípad, že úrovne zásob do konca zimy 2023 – 2024 klesnú na neprimeranú úroveň alebo sa naplnia riziká horšieho než očakávaného vývoja. Trhy však reagujú na zvyšovanie cien, čo môže v prípade, že sa prejavia riziká horšieho než očakávaného vývoja, uľahčiť dostatočné zníženie dopytu.

Okrem toho agentúra ACER vo svojom stanovisku¹⁷ k prognóze dodávok na zimu 2023 – 2024 siete ENTSOG zdôrazňuje: „Výskyt [...] rizikových faktorov môže viesť k nedostatku dodávok [...]. Ďalším krokom by bolo nútené zníženie dopytu a nedobrovoľné obmedzenie dopytu v prípade nekritických odberateľov plynu by predstavovalo krajné núdzové opatrenie.“ Agentúra ACER takisto vyzýva na „neprestajnú ostražitosť, pokiaľ ide o situáciu s dodávkami plynu, ako aj na monitorovanie vykonávania nariadenia EÚ o znížení dopytu po plyne“.

¹⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/1032 z 29. júna 2022, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) 2017/1938 a (ES) č. 715/2009, pokiaľ ide o uskladňovanie plynu.

¹⁷ [ACER Opinion_11-2023_on_ENTSOG_Winter_Supply_Outlook_2023-2024.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/energy/electricity/entso-gas/docs/default-source/entso-gas-winter-supply-outlook-2023-2024.pdf).

VI. Záver

V snahe zmierniť závažné riziká pre bezpečnosť dodávok v roku 2022 EÚ v kontexte plánu REPowerEU prijala nariadenie (EÚ) 2022/1369 s cieľom znížiť dopyt po plyne o 15 %. V marci 2023 sa EÚ rozhodla pokračovať v takomto znižovaní prostredníctvom nariadenia (EÚ) 2023/706, pričom okrem iného zohľadnila naliehavú potrebu naplniť zásobníky, ako aj pretrvávajúce napätie na trhu spôsobené napr. nízkou dostupnosťou vodnej a jadrovej energie.

Z tejto správy vyplýva, že aj keď sa situácia v oblasti bezpečnosti dodávok zlepšila v dôsledku cielených investícií a viacerých opatrení vrátane cieľa zníženia dopytu v zmysle nariadenia o znížení dopytu, ktorý členské štáty prekonal, situácia je stále zložitá. Príčinou je čiastočne pokračujúce napätie na svetových trhoch s plynom, ktoré bude podľa očakávaní pretrvávať až do roku 2026, keď sa do prevádzky uvedú nové kapacity na skvapalňovanie. Prítomné sú stále aj ďalšie riziká, a ak sa naplnia, môžu prispieť k ďalšiemu napätiu v rovnováhe medzi ponukou a dopytom. Patria medzi ne napríklad možné narušenia dodávok plynu vrátane zastavenia dovozu ruského plynu alebo narušenia existujúcej kritickej infraštruktúry v sektore plynu, obnova dopytu po LNG v Ázii, studená zima a nízke zásoby vodnej energie. Navyše sa ešte zhoršila širšia geopolitická situácia, keďže veľmi intenzívne ozbrojené konflikty zasiahli viacero ďalších dodávateľských a tranzitných regiónov, ako napríklad Blízky východ a Červené more.

Zníženie dopytu v roku 2023 významne prispelo k postupnému zníženiu dodávok o 65 mld. m³ ruského plynu, čo je predovšetkým zásluhou domácností a priemyselného odvetvia. Navyše sa musí počas zimy zachovať dostatočne vysoká úroveň zásob EÚ, aby bolo možné zaručiť vysokú mieru pripravenosti na zimu a zabezpečiť, že členské štáty do 1. novembra 2024 splnia cieľ naplnenia zásobníkov na 90 %. Rovnako ako v roku 2022 aj v roku 2023 bolo zníženie dopytu kľúčové na ukončenie zimy s primeranými úrovňami zásob a na zabezpečenie potrebnej flexibility na leto, aby sa tak mohol splniť cieľ naplnenia na 90 % a zároveň aby sa ceny udržali na nižšej úrovni a obmedzila sa ich volatilita. Zníženie dopytu takisto prispelo k dosiahnutiu cieľa naplnenia v auguste, teda s veľkým predstihom pred novembrom. To zároveň viedlo k tomu, že účastníci trhu EÚ koncom leta 2023 uskladňovali plyn na Ukrajine, čo vzájomne posilnilo bezpečnosť dodávok plynu v EÚ a na Ukrajine.

Okrem toho treba na nariadenie o znížení dopytu nahliadať v spojitosti s účinkami nariadenia o uskladňovaní plynu. Oba predpisy sú súčasťou systému bezpečnosti dodávok v EÚ a vzájomne sa posilňujú. Zníženie dopytu po plyne prinieslo členským štátom a účastníkom trhu potrebnú flexibilitu na dosiahnutie cieľov naplnenia a zároveň ochránilo už aj tak napätý svetový trh s plynom pred ďalším tlakom.

Pokiaľ by situácia v oblasti dodávok bola naďalej napätá alebo sa ešte zhoršila a ohrozila cieľ naplnenia na 90 % do novembra 2024, bude zníženie dopytu zohrávať kľúčovú úlohu pri stabilizácii trhu s plynom aj v roku 2024 a v budúcnosti.